

zgoščeno prizorišče družbenih sil. Zanimivo je, da Foucault podobno govori o posameznikih, ki so "učinki oblasti in hkrati tudi element njene artikulacije", saj ti konstituirajo moč in so obenem tudi njeni nosilci.

Pričujoče delo seveda postreže tudi s poglobljeno obravnavo tistega, kar je mogoče najpomembnejši prispevek M. Foucaulta k sodobni politični teoriji. Prav njegova teza, da je temeljna značilnost postmonarhične nacionalne države decentrirana in decentralizirana narava politične moči, je temeljito vplivala na usmeritve preučevanja države v zadnjih desetletjih. Z raziskovanjem seksualnosti in oblasti je namreč Foucault preusmeril in prekinil intelektualno zanimanje za državo kot center ali izvor (politične) moči, ki proizvaja subjekte. Formulacija oblasti kot produktivne in ne represivne, diskurzivne in ne v smislu dobrine, takšne, ki vzpodbuja družbeno življenje na kapilaren način in ni vezana na določena mesta ali objekte - vse to zahteva določeno analitično redukcijo države. Foucault pa se ob tem "čiščenju teoretičnih osnov" na nek način ujame v zanko: s tem ko se spremeni iz metodološke strategije v politično resnico, tudi triumfira nad njim. Dve najpomembnejši sodobni področji/torišči disciplinatorne moči - birokratska država in organizacija družbenega reda, kot jo narekuje kapital - posledično izostaneta iz njegovega preučevanja.

Vseeno ostaja ključen Foucaultov opomin, da je potrebno "obglaviti kralja v politični teoriji". Ta izdaja navezanost liberalne formulacije (v politični teoriji) na vprašanje suverenosti in njene tendence, da problem države reducira na vprašanje legitimnosti. Percepcija države (in posameznika) kot problem suverenosti in legitimnosti, vendarle pomeni povsem nekaj drugega, kot če bi ju obravnavali kot prizorišči konvergence (točki zgoščenega prenosa) odnosov oblasti in jih ob tem sočasno mislili kot kritične nosilce, učinke in legitimne upravljavce moči. In prav Foucault je, s tem ko je zahteval njihovo eksekucijo, prepoznal kralja, državo in pravo: "verjamem, da kralj ostaja središčna osebnost celotne pravne zgradbe zahoda." To prepoznanje Foucaultu prepreči, da bi državo kot kritično prizorišče uvrstil med

nesuverene, nerepresivne oz. produktivne, mikrofizične in kapilarne izdelke oblasti, v katero usmerja našo pozornost. Prav v točki, ko problem suverenosti postavimo ob stran, se namreč država pojavi kot kompleksen problem oblasti, kot del "raziskovanja tehnik in taktik dominacije", kar Foucault definira kot najpomembnejše za tiste, ki jih zanima oblast.

Na Gramscija in Foucaulta lahko torej gledamo kot na predstavnika dveh (zelo) različnih teoretskih usmeritev. Povrh vsega so ju "za svoje" sprejeli pripadniki različnih političnih generacij in političnih slogov. Soustvarjala in osmišljala sta vsak v svojem času družbenega vrenja, občutila sta revolucijo in potrebo po koreniti konceptualni prenovi, saj so bila stara pojmovanja političnega nedorasla novemu izkustvu. Tovrstne tendence lahko zaznamo tudi danes, ko se kaže vse večja potreba po reflektiranju, osmišljanju in iskanju novih rešitev v sistemu in institucijah globalnega liberalnega kapitalizma. Te so za velik del sveta vedno bolj očitno nesprejemljive in v državah "metropole" so že naletele na odkrit odpor. V takšnem kontekstu nam politična teorija Gramscija in Foucaulta tudi danes lahko zelo dobro služi kot orodje za tovrstno iskanje, kritiko in preizpraševanje obstoječega reda. Delo I. Lukšiča in A. Kurnika nam poglede obravnavanih teoretikov tehtno in poglobljeno predstavlja ter približa, saj izkazuje temeljito poznavanje politične teorije in tako rekoč virtuosno, skozi primere interpretacije in aplikacije, bogati naše razumevanje sodobnih političnih konceptov.

Simona KUSTEC

Alenka Krašovec

Moč v političnih strankah: odnosi med parlamentarnimi in centralnimi deli političnih strank

Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, Knjižna zbirka Profesija, 2000; 200 strani.

Proučevanje političnih strank predstavlja eno izmed ključnih in vedno aktualnih

dimenzij politološkega predmeta. Kljub dejanski odsotnosti večstrankarskega življenja v obdobju slovenske polpretekle zgodovine, je danes institut političnih strank v Sloveniji ponovno pridobil na pomenu. Zopet najdena prepoznavnost in deklarirana nujnost delovanja (več)strankarskega političnega sistema zato predstavlja (ponovno) tudi izzive tistim delom družbe, ki se s fenomenom strankarskega delovanja ukvarjajo iz raziskovalno-akademskega zornega kota.

Knjiga Alenke Krašovec "Moč v političnih strankah" je znanstveno raziskovalni primer aktualnega odziva na (ponovno) odkritje slovenskih političnih strank. Delo, ki odkriva koncepte razmerij moči med notranjimi deli posameznih strank, ponuja jasnejša razumevanja delovanja slovenske strankarske arene v devetdesetih letih prejšnjega stoletja.

Avtorica izhaja iz Katz in Mairjeve klasifikacije političnih strank (3). Čeprav avtorja sicer strankam določata tri različne obraze, ki jih stranke odražajo prek: a) javnih delov strank, b) strank na terenu in c) centralnih delov strank, se avtorica zaradi želje po podrobni analizi odloči zgolj za proučevanje odnosa med javnimi in centralnimi deli strank. Ker so v večini demokratičnih parlamentarnih sistemov le redko vse parlamentarne stranke hkrati tudi vladne (13), se avtorica odloči, da bo v nadaljevanju zožila perspektivo javnih delov strank na parlamentarne dele. Prek prikaza štirih ključnih tipov političnih strank išče povezavo med določenim tipom strank in notranjimi odnosi v teh strankah.

Avtorico zanima vpliv modela razvoja strank na odnose med posameznima deloma strank. Na osnovi poznavanja Duvergerjevega in Panebiancovega modela razvoja političnih strank išče povezave oziroma možnosti za (težnjo po) prevlado nekega dela stranke nad drugim delom. V okviru prikazanega pristopa nas Alenka Krašovec seznani z razvojem političnih strank Vzhodne in Srednje Evrope, kjer še poseben poudarek nameni tudi razvoju slovenskih političnih strank.

Drugi, fundamentalni del knjige, katerega mu so podrejeni tudi že predstavljeni

aspekti, avtorica namenja poglobljeni analizi dejavnikov moči. Izmed številnih dejavnikov, ki kažejo na moč parlamentarnih delov politične stranke izpostavi: možnost oblikovanja politik stranke, uveljavljanje strankarske discipline v parlamentu, pristojnost sestavljanja kandidatnih list za volitve, vrsto poslanskega mandata, razmerje parlamentarnih delov strank do centralnih delov strank, prekrivanje članstva v obeh delih strank ter kadrovske in finančne vire strank.

Empirično iskanje (ne)obstoja določenih dejavnikov moči Krašovčeva izvede s pomočjo primerjalne vsebine formalnih dokumentov, analize obsežnih in mednarodno relevantnih sekundarnih virov ter anket, družboslovnih intervjujev in z analizo glasovalnega obnašanja poslancev. Zaradi večje nazornosti pa predstavljenih osem dejavnikov moči združi v tri večje sklope.

Bralec se tako v okviru analize prvega sklopa dejavnikov moči (oblikovanje politik strank, prekrivanje članstva v parlamentarnih in centralnih delih strank, sestavljanje kandidatnih list za volitve) lahko seznani, da imajo po mnenju izbranih anketiranih članov treh slovenskih političnih strank (LDS, ZLSD in DeSUS) največji vpliv pri oblikovanju politik posamezne stranke vodstva strank in ne poslanske skupine (58), kljub temu, da si anketirani hkrati želijo, da bi imela tudi poslanska skupina pri oblikovanju politik enakovredno vlogo kot vodstvo stranke (62). Rezultati proučevanja dejavnika prekrivanja članstva v obeh delih strank (z izjemo SDS) kažejo na majhne deleže participativnosti predstavnikov parlamentarnih delov strank v (naj)ožjih centralnih organih, čeprav večina proučevanih strank s statutom zagotavlja minimalno predstavništvo parlamentarnih delov v centralnih delih strank (67). Vidik kadrovske politike posamezne stranke pokaže, da pravila za selekcijo kandidatov običajno sprejemajo (prej) ožji organi strank. Kandidate za volitve v Državni zbor pa so v večini primerov (izjema je SNS) lahko predlagale teritorialne organizacije strank, centralni organi (v primeru LDS, SDS in ZLSD), v izjemnih primerih pa tudi interesne orga-

nizacije v stranki, posamezni člani, predsednik stranke, možna pa je bila celo samokandidatura oziroma samoimenovanje. Dokončna potrditev kandidatne liste je bila zopet v večini primerov v pristojnosti (naj)ožjih organov strank.

V okviru drugega sklopa dejavnikov moči se avtorica ukvarja z vprašanjem razmerja med parlamentarnimi in centralnimi deli strank in proučuje odnose (ne)odvisnosti enih delov od drugih ter strankarsko disciplino. V omenjeni sklop dejavnikov moči vključuje tudi pomen strankarskega mandata. Na podlagi pridobljenih podatkov med drugim ugotavlja, da so poslanski mandati v Sloveniji deklarirano ustavno zagotovljeni, in zato poslanci niso vezani na nikogaršnja navodila. Z empirično pridobljenimi podatki pa nasprotno jasno dokazuje, da bi brez zaledja političnih strank posamezni poslanci le težka preživeli, zaradi česar se izoblikujejo de facto strankarski mandati. Istočasno Krašovčeva tudi ugotavlja, da si ključno, monopolno mesto ponovno 'priborijo' centralni deli strank.

Pomembnost finančnih in kadrovskih virov je izjemna, saj predvsem prva vrsta virov strankam zagotavlja pridobivanje drugih vrst virov (materialnih in nematerialnih). Hkrati obe vrsti virov predstavljata tudi pomemben samostojen sklop dejavnikov moči v političnih strankah. Z analizo sprejete zakonodaje, ki ureja financiranja strank, avtorica prikaže finančno pomembnost finančnih sredstev in finančno stanje v proučevanih slovenskih parlamentarnih strankah v izbranih časovnih točkah (147, 149, 154, 159). Ob tem pa enako močan poudarek namenja tudi razpolaganju s kadrovskimi viri. Med pomembnejše kadrovske vire, zlasti s pomočjo podatkov sekundarne analize, izpostavlja obstoj t.i. administrativnih in strokovnih virov ter sodelovanje s sorodnimi evropskimi strankami. Krašovčeva ugotavlja, da prav v primeru razpolaganja s kadrovskimi viri prvič lahko opazimo večjo neodvisnost parlamentarnih delov strank nad centralnimi deli, kar vsaj v okviru konkretne dimenzije moči kaže na večjo samostojnost in s tem nepodrejenost parlamentarnih delov strank nad centralnimi. Ironično pa hkrati (lahko)

tudi ugotavlja, da pri vprašanju zagotavljanja, posedovanja in/ali razporejanja kadrovskih (administrativnih in strokovnih) virov slovenskih parlamentarnih strank lahko ugotovimo, da so to v večji meri veže na finančne vire in tako tudi (posredne) javnofinančne subvencije (179).

Nenazadnje Krašovčeva ne pozabi tudi na vse pomembnejši dejavnik strankarske moči - medijske vire - ki pa ga vsebinsko ne razdela, marveč nanj le opozori.

Knjiga Alenke Krašovec predstavlja izjemno dobrodošlo delo tako za slovensko politološko knjižnico kot tudi za mnoge druge naslove. Poleg seznanitve z nekaterimi ključnimi teoretičnimi vpogledi v proučevanje političnih strank in primerjalnimi perspektivami Zahodnih in Srednje ter Vzhodno evropskih političnih strank, je delo namreč tudi empirično problemsko usmerjeno predvsem v proučevanje slovenskega primera. Dobljeni in analizirani podatki predstavljajo objektivni odsev stanja v slovenskih političnih strankah in so zanimivi tako za politične stranke kot tudi za ostale zainteresirane akterje - od akademsko-raziskovalne sfere pa do posameznega zainteresiranega državljanja/volivca. Hkrati pričujoče delo lahko predstavlja tudi opomin ali izziv tistim političnim strankam, ki se niso odzvale (nekaterim delom) raziskavi (58) in s tem sodobni slovenski stasiologiji dejansko otežkočile analitično-raziskovalni razvoj proučevanja.

Upamo, da bodo knjigi "Moč v političnih strankah" sledile tudi druge raziskave in publikacije, ki se bodo ukvarjale z (v tej knjigi) že nakazano dodatno problematiko in novimi zornimi koti proučevanja, kajti le takšen pristop bo lahko zagotavljal, da se na znanstveno utemeljen in tako objektivni način empirično preverja politično obarvane slogane o npr. (ne)enakovrednosti 'strankarskih polov leve in desnice', notranjih odnosih med temi 'poli', zunanjimi relacijami med strankami ali vidiki evropeizacije strank.